# ՎԵՐՑՈՒՐ ՔԱՐԸ

Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Մ Ե Ղ Ա Ն Զ Ո Ւ Մ

ՄԱՀ ԵՒ ՄԱՀԷՆ ՎԵՐՋ

ԽԼԻՐԴ՝ ՄԱՀԱԳՈՅԺ ՀՐԵՇՏԱԿ

ԽԱՉԵԼՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԱՆԴԱՆԻՆ

# Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Աստուած Իր Որդին ղրկեց աշխարհ, որպէսզի մարդ արարած առաքինութեան երանակա՛ն վիճակի մը բարձրանայ: Երանութիւնը գերագոյն երջանկութիւն և կատարեալ բարօրութիւն է:

Երանութիւն բառին յունարէն բնագիրը մաքարիոս է: Յունարէն բնագիրը կը նշանակէ. "ուրախութիւն, նախանձելի, հոգեպէս հարուստ, այսինքն կեանքի զուարթութեամբ ու ցնծութեամբ աւլցուն, Աստուծմով բաւարարուած, հոգ չէ որ արտաքնապէս աղքատ:

Մշտաշող Յիսուս իջաւ երկնային երանաւէտ փառէն, մարդացաւ, աշխատեցաւ որպէս ատաղձագործ, բրտնեցաւ և յոգնեցաւ ու երբ երեսուն տարեկան էր ելաւ լերան մը լանջը ու բարոզեց Երանութեան Աւետարանը՝ Մատթէոս գլուխ 5-7: Յիսուս ինչո՞ւ երանութիւն բարոզեց աղքատ ժողովուրդին: Յիսուսի անձին մէջ Աստուծոյ խօսքը կըրկնուեցաւ ոչ թէ Սինայ լերան վրայ, այլ Երանելիներո՛ւ լերան վրայ:

Յիսուս չջնջեց Օրէնքը, այլ տուաւ անոր գերագոյն մեկնաբանութիւնը ու ճշմարտապէս իրագործեց զայն:

Երանութեան մեծագոյն իրողութիւնը՝ երկու սիրող սրտերու, խոր զգացումներու հոգեկան արտայայտութիւն է: 4-րդ դարուն եկեղեցւոյ բոլոր հաւատացեալները միաբերան կը մասնակցէին Սրբ.Պատարագի երգերուն: Հոգեբուխ երգերու մէջ մենք կը զգանք հոգիին բաբախող ջերմութիւնը. իւրաքանչիւր տողի մէջ մեր սրտի զարկերուն թրթռացումը, այնպէս որ երգը իր ամբողջութեամբ թափանցումներ կը կատարէ ունկնդիրներու հոգիին մէջ:

Անկիւնադարձ մը կերտող Յիսուս, կրօնական պաշտամունքը փոխարկեց ծիսական արարողութենէ դէպի հոգեկան ըմբռնում, հոգեկան սրբութիւն և անձնուրաց ծառայութիւն: Անստուեր Լոյս Յիսուս, Երանութիւն Աւետարանով փոխադրեց հաւատացեալը ազգային աւանդութենէ դէպի զԱստուած սիրել, Անոր հաւատալ և ամբողջական էութեամբ վստահիլ Երկնաւոր Հա՛յր Աստուծոյ: Յիսուս ըսաւ.

**«Հոգի է Աստուած, և անոր երկրպագողները պէտք է հոգիով և ճշմարտութեամբ երկրպագութիւն ընեն»:**

«Սո՛ւրբ, Սո՛ւրբ, Սո՛ւրբ» հրեշտականուագ մեղեդին, հաւատաւորներու երգեցողութեամբ կը վերացնէ մեզ Ամենակալի Ներկայութեան:

Հաւատացեալներու խմբային երգեցողութիւնը կը ձգտի ներդաշնակուիլ տիեզերքի երաժշտութեան հետ: Միջնադարեան մեր լուսաւորիչներուն համար հիմնական խնդիրը՝ երգի միջոցով գրական խօսքը, անոր իմաստը հասցնելն էր ունկնդիրներու լայն խաւերու հոգեկա՛ն գիտակցութեան:

Յիսուս երջանկացուց բոլոր Իրեն յուսացողները և յագեցուց բոլոր հոգեկան ծարաւները: Ոգեկան հաց դարձաւ բոլոր Զինք սիրողներուն համար, բայց ափսոս, որ Ինք մնաց առանցին խաչին վրայ:

Այսպէս եղած է միշտ հաւատարիմ պատգամաբերներու ճակատագիրը: Որովհետեւ անոնք միշտ կու տան: Կու տան տեսիլքներ, կեանք

և ինչ որ գեղեցիկ է ու մարդկային: Անմահարար Հաց Յիսուս այսօ՛ր կայնած է մեր միջեւ ու կ՛ուզէ տալ.

1. Երկնի՛ր արբայութիւնը աղբատներուն:
2. Մխիթարել սգաւորները:
3. Հեզերուն ժառանգ տալ երկիրը:
4. Յագեցնել ու գոհացնել բաղցն ու ծարաւը արդարութեան համար հալածուողները:
5. Գթութեան ու ծառայութեան համար ճնշուածները ողորմութիւն պիտի գտնան Աստուծմէ:
6. Երանի՛ անոնց, կ՛ըսէ Յիսուս, որ մաքուր են սրտով, որովհետեւ անոնք զԱստուած պիտի տեսնեն:
7. Խաղաղութիւն ընողները, Յիսուս պիտի դարձնէ Աստուծոյ որդիներու:
8. Յիսուս կը խոստանայ տալ ցնծութիւն բոլոր անոնց, որոնք կը նախատուին, կը հալածուին ու կը զրպարտուին Ի՛ր պատճառով:

Քանի մը կուտ և բոյն մը՝ երջանիկ կ՛ընեն թռչուն մը: Իսկ մարդ ոչինչ կը գտնէ՝ որ կարենայ յագեցնել զինք: Այսպէս, ամէնէն բարձր արարածը կը մնայ աւելի ապերջանիկ բան բոլոր միւսները: Ան որ գիտէ ծառայե՛լ, ա՛ն գիտէ երջանկանալ:

Ապերջանիկ թագաւոր մը կը զգայ և կ՛որոշէ երջանկութիւն փընտռել: Իր իմաստուններէն մէկը կը խրատէ որ եթէ թագաւորը երջանիկ մարդու մը շապիկը հագնի՝ ինք եւս պիտի երջանկանայ:

Գործակալները անմիջապէս գործի կը լծուին և հարց կու տան իւրաքանչիւր բաղաքացիի թէ ինք երջանի՞կ է: Բոլորին պատասխանը կ՛ըլլայ ժխտական: Թագաւորին գործակալները կը հանդիպին աղբատ մշակի մը և կը հարցնեն անոր թէ ինք երջանի՞կ է:

«Այո» կը պատասխանէ մշակը, «Փառք Աստուծոյ շատ երջանիկ եմ»:
«Ուրեմն շուտ ըրէ,», կ՛ըսեն թագաւորին գործակալները,
«Հանէ շապիկդ և տուր մեզի, թագաւորը քու շապիկիդ պէտք ունի»:
«Սիրով տամ ձեզի շապիկս, բայց ես շապիկ չունիմ»: կ՛ըսէ աղբատը

Թագաւորին գործակալները կը զարմանան թէ ինչպէ՞ս կրնայ խեղճ մշակ մը երջանիկ ըլլալ առանց շապիկի և թագաւորը ապերջանիկ՝ արբայական իր բոլոր զգեստներով:

**ՃՈՐՃ ՈՒԱՇԸՆԿՔԸՆ ԳԱՐՎԸՐԻ** Տապանաքարին վրայ գրուած է.

**«Կրնար ըլլալ մեծահարուստ ու համբաւաւոր, սակայն չփնտռեց փառք: Ան գտաւ երջանկութիւն և գոհացում ծառայելով և օգնելով համայն մարդկութեան»:**

Երբ դադրինք մեր անձը կեանքին կեդրոնական տեղը դնելէ, առաջին քայլը առած կ՛ըլլանք դէպի երջանկութիւն: Երջանկութիւնը՝ աշխատութեան, ծառայութեան և անձնազոհութեան մէջ կը գտնուի:

**Երջանկութիւնն ու երանութիւնը Աստուծոյ հետ միացում է՝ այսինքն սրբարար փոխյարաբերութիւն:**

Հոկտեմբեր 7,1999
Թորոնթօ

# Մ Ե Ղ Ա Ն Զ Ո Ւ Մ

Ընդհ. Աբբայ Մխիթարեան Ուխտին Հ.Սրապիոն վրդ. Ուլուհոճեան սապէս արտայայտած է մարդկային մեղքին ու ենթակային մեղանչումին նկատմամբ:

«Այսօր մարդկութեան մեծագոյն զանգուածը կը հաւատայ միայն անոր՝ զոր աչքով կը տեսնէ ու ձեռքով կը շօշափէ. կորսնցուցած է Բարիին ու չարին, օրինաւորին և ապօրինիին զգայնութիւնը, առաքինութեան և մեղքի տարբերութիւնը: Նիւթապաշտութիւնը, հաճոյամոլութեան սէրը և փառասիրութիւնը հեռացուցած են մարդը իր ճշմարիտ նպատակէն: Միայն նիւթն ու շահամոլութիւնը կը հետաքրքրեն զինքը:

Աշխարհի ունայնութիւնը, կարծես փակեր է իր աչքերը, որպէսզի չտեսնէ հաւատքին գեղեցկութիւնը, խցեր է ականջները՝ որ չլսէ յաւիտենական կեանքի պատգամները»:

Մեղքը կամ մեղանչումը կը զանազանուի բաղաբական անօրինութենէ, ընկերային, և բարոյագիտական (բաղաբավարական) կարգապահութենէ իր իսկութեան և հարազա՛տ տրամադրութեան մէջ, որ է՝ աստուածամե՛րժ հակում և հակամարտ դիրքորոշում աստուածային ճշմարտութեան դէմ: Հետեւաբար "մեղք"ը հասկնալի է մի միայն կրօնակա՛ն մտածելակերպ գիտակցութեան ըմբռնումին մէջ:

Կրօնական պատմագրութիւնը որոշ կերպով կը յայտնացուցանէ, թէ մեղքն ու մեղանչումը, բոլոր կրօնքներու մէջ իսկ, ժխտական արարք մըն է աստուածային Սրբութեան դէմ:

Վազգէն Ա.Կաթողիկոս ըսած է. «Առանց մեղքի գիտակցութեան չկայ խիղճ, առանց խղճի չկայ մեղքի գիտակցութիւն, իսկ առանց այս երկուքին չկայ զղջում և բարիք գործելու կամեցողութիւն»: Ուր որ չկայ խղճի դատաստան, այնտեղէն կը հեռանան Աստուած և Քրիստոս:

Մեղանչումը ըլլալով ոգեկա՛ն արարք և վարուելակերպ, անտեսանելի է ու անգտանելի բնական արարածին: Մեղանչումը մի միայն իմանալի և զգալի է անո՛ր, որ ունի աստուածային ներատեսութիւն:

Որովհետեւ մեղքը կը բնակի մարդու կամքի՛ն մէջ ու կը գործէ իր աւերները անզգալի բաղցրանուշ կերպերով: Սրբ. Օգոստինոս, չորրորդ Դարու խորագիտակ իմաստասիրող և վերլուծող եկեղեցականը կ՛ըսէ.

«Մեղքը կը բնակի մարդու կամքի՛ն մէջ, ոչ աշխարհի և ոչ բնութեան»: Ինչո՞ւ համար մեղքը կը ներթափանցէ ու բնակութիւն կը հաստատէ մարդու կամքին մէջ ու ո՛չ մտքին կամ սրտին: Մարդու միտքը կը տրամաբանէ, կը չափէ ու կը կշռէ, իսկ կամքը կը գործադրէ:

Պօղոս առաքեալ ըսած է.

«Գիտեմ թէ ոչ մէկ բարի բան կը բնակի իմ մէջս, ... բանի որ կամեցողութիւնը կայ իմ մէջս, իսկ բարին կատարելը՝ ոչ. որովհետեւ ոչ թէ կ՛ընեմ բարին զոր կ՛ուզեմ, այլ կ՛ընեմ չարը զոր չեմ ուզեր»-- Հռոմ. Է.18-20:

Մեղանչումը՝ մարդու կամքին գերագոյն յագեցումն է՝ «ես»ին յաղթանակը: Պուտտայականութեան մէջ հոգեկան և մարմնական զանազան պահանջներն ու փափաքները արհամարհելով և զանոնք խեղթելով մարդ կը հասնի «Ինքնակատարելագործումի»: Իսկ քրիս-

տոնէութեան մէջ, ֆո՛ւ «ես»դ պիտի նուիրես Աստուծո՛յ զղջողական հոգիով, ինֆնասրբագրական կամֆով, և կամ ֆու ցանկութեան իրագործումին, որ կորուստ է: Մարդ չի կրնար և պէտֆ չէ՛, որ իր "ես"ը կամ փափաֆները խեղթէ կամ սպաննէ, որովհետեւ այդ ստորոգելինե՛րն են զոր մարդու անհատականութիւնը և անձնաւորութիւնը կը կազմեն:

Ջանանֆ սպաննել կամ խեղթել, անձնասպանութիւն է: Այդ յատկանիշները մարդ պարտ է նուիրել իր Արարիչին՝ Աստուծոյ, ըսելով.

«Ո՛չ թէ իմ կամֆս, այլ ֆու կամֆդ թող ըլլայ»:

Հաւատացեալ մը ի՛ր «Կամֆի ազատութիւն»ը պարտ դիտել որպէս կատարելութեան համար մարդու մղած պայֆարի անհրաժեշտ բաղադրամասը: Ինչպէս մարդ բնախօսականօրէն կը հասնի մեծութեան՝ այդպէս ալ բարոյապէս կատարելութեան հասնելու կարիֆը ունի մարդ:

Կատարելութեան ձգտումը մարդկային հոգւոյն ամենավսեմ և ազնիւ յատկութիւններէն մէկն է:

Եթէ ամենակալ Հայր Աստուած Արարի՛չն է կանոնական և բարի աշխարհին, ինչո՞ւ գոյութիւն ունի չարը: Նիւթական բարիֆներու զուգահեռ, կայ նաեւ նիւթական չարիֆներ: Այս խորհրդաւոր հարցումին, անմիջական և ամբողջական պատասխան մը չկայ: Կրնայ անմիջական պատասխան մը չգտնուիլ, սակայն կա՛յ լուսաւոր ճամբայ և ըմբռնելի հետեւողութիւն: Միթէ մարդկային գիտական, ֆաղաֆական և ելեւմտական խրթին ու կնճռոտ հարցերուն պատասխանը ունի՞ն ներկայի տիտան կարծուած պետութիւնները: Մենք պարտ ենք գիտնա՛լ, թէ ո՛չ թէ անմիջական ու ամբողջական պատասխան մը չկայ, այլ մե՛նք է որ չունինք այդ պատասխանը: Ջունինք, որովհետեւ չենք հասկնար:

Ջենք հասկնար, որովհետեւ չենք ուզեր հաւատալ:

Որոմներու առակը:

Յիսուս ըսաւ.

«Երկնքի արքայութիւնը նմանեցաւ մարդու մը, որ իր արտին մէջ բարի սերմ ցանեց: Եւ երբ մարդիկ ֆունի մէջ էին՝ անոր թշնամին եկաւ ու ցորենին վրայ որոմ ցանեց և գնաց: Երբ սերմերը աճեցան և սկսան հասկ կազմել, այն ատեն որոմն ալ երեւցաւ:

Ծառաները ըսին անոր. «Կ՛ուզե՞ս որ երթանք և որոմը հանենք զայն»: Եւ տէրը պատասխանեց. «Ո՛չ, գուցէ որոմը ֆաղելու ատեն, ցորենն ալ միասին արմատախիլ ընէք: Ջգեցէ՛ք որ երկուքն ալ միասին աճին մինչեւ հունձքի ժամանակ»--Մատթ. Ժգ.24-30:

Յիսուս, Իր նախագիտութեամբ և գերադաս տեսութեամբ, գիտէր թէ Իր ծառաները, որոմը ֆաղած ատենին կրնան նաեւ արմատախիլ ընել ցորենը: Ուստի պատուիրեց Իր ծառաներուն ըսելով.

«Ջգեցէ՛ք որ երկուքն ալ միասին աճին մինչեւ հունձքը»:

Յիսուսի պատուէրը Իր Եկեղեցիին այս խօսքե՛րն էին.

«Ինչպէս Հայրը ղրկեց զիս, ես ալ ձեզ կը ղրկեմ: Գացէ՛ք ուրեմն, աշակերտ դարձուցէք բոլոր ազգերը: ...Սորվեցուցէ՛ք անոնց պահել այն ամէնը, ինչ որ պատուիրեցի ձեզի»--Մատթ. ԻԸ.18-20:

Մարդ ունի կամենալու ուժը, բայց իրեն կը պակսի կատարելու կարողութիւնը: Պատճառը ոչ այնֆան չգիտութիւնն է, որֆան չկամութիւնը: Մարդու վարֆը կամային է, երբ նպատակը անմիջականօրէն կապուած է բարոյական համոզումներու հետ: Մարդու կամֆը ազատ է,

ի՛նչ պէտք է խուսափի չարէն և ճգտի դէպի բարին:

Այնպիսի բայբայիչ ուժեր և ազդեցութիւններ կան աշխարհի մէջ, որոնք բազմատեսակ երեւոյթներու տակ, կը պարտադրեն իրենց կամքը մարդկութեան վրայ: Աստուածային կամքին հակառակ եղած մտածումն իսկ և իրագործումը մեղք են: Մեղքը անհարազատութիւն և անվաւերական--օրէնքի և կանոնի հակառակ բաղճանք մը իղճ մըն է:

1. Աստուած Ինքն է օրէնքն ու կանոնը տիեզերքին:

2. Աստուածային կամքին հակառակ եղած մտածո՛ւմն ու իրագործումը մեղքն է

«Մեղքը ինքնին օրէնքին խախտումն է»--Ա. Յով. Գ.4, ո՛չ թէ Մովսէսի՛ Օրէնքին, այլ աստուածային տիեզերային "կամք-օրէնք"-ին դէմ:

Մեղք բառը յունարէն "անոմիա" կը կարդացուի, որ կը նշանակէ անօրէնութիւն կամ պղծութիւն:

1. Ազատ սեռային կենցաղավարութիւն մը, աստուածային օրէնքներու հակառակ կը նկատուի:

2. Մեղքին իսկութիւնը անօրէնութիւն է: Հակա Աստուած հոգեկան բեւեռացում է:

Մեղքը, Աստուծոյ դէմ մեր անկախութեան յայտարարութիւնն է:

Մեր մերժումը գործակցելու Իր հետ: Մեր ազատ կամքը ուղղելու Իր դէմ:

Քրիստոնեայ աշխարհի ընդհանուր կենցաղին մէջ իշխողը տակաւին հեթանոսութիւնն է՝ Քրիստոնէական դիմակի ներքեւ:

Որովհետեւ մարդիկ սիրեցին աւելի խաւարը քան թէ լոյսը:

Անճնաւորութիւն մը ի՞նչ ուժի որ յանճնէ ինքզինք, այդ զօրութիւնը կը վարէ ուղեղին ընթացքը:

1. Չարը հնարաւորութիւնը ունի վնասել ջղաբջիջները:

2. Բարին նոյնպէս հնարաւորութիւնը ունի բուժել ջղաբջիջները:

3. Հրաշքը, Բարիին բուժիչ յատկութիւններն են որոնք կը վերանորոգեն ջղաբջիջները ու մարդ էակին անդամները կ՛առողջանան:

Ներկայ սերունդը "մեղք" բառին վրայ կը ծիծաղի որովհետեւ զայն սահմանող մեծ խորհուրդը վերցած է: Սեռային անբարոյականութիւնը կը սրբապղծէ կեանքի սրբազան խորհուրդը: Այսօր ներկայ աշխարհի մարդկութիւնը "սեռ" ըսելով կը հասկնայ միայն սեռային մեքենական յարաբերութիւնը՝ անկիրթ, անպատասխանատու և անհետեւանք գործունէութիւն մը: Սեռականութեան անզսպելի մակընթացութիւնը կոհակներու պէս իրարու կը բախէ երկու սեռերը: Սեռային յարաբերութեանց սանձարցակութիւնը կարելի է համարել հիւանդագին սեռական այլասերումներ կամ շեղումներ: Մարդու սեռայնութեան դիրքորոշումը ներսէն ելլելով՝ կը պղծեն մարդը--Մարկ. Է.23:

Մայրական սէրը տեղի տուած է սեռային բնազդին առջեւ, գերագոյն զգացումը պարտուած է գերագոյն կիրքին կողմէ:

Քրիստոնէական այր մը և կնոջ սեռայնութիւնը նկատուելու է աստուածային պաշտամունք և ոչ խառնակութիւն կամ անվայել յարաբերութիւն: Սրբացումով նիւթականը՝ հոգեւորին, հունաւորը՝ անհունին, և ժամանակաւորը՝ Անժամանցելիին հաղորդակից կը դառնան:

Աստուածային ուժը սրբութեան և յաղթանակի վերմղող զօրութիւնն է: Այդ ուժը ամենուրեք է: Անոր Գոյութիւնն ու Ներկայութիւնը որեւէ անձ կրնայ փորձառաբար զգալ: Հոգեկան լոյսն է, որ Մագթաղենացին աղտոտ կեանքէն բարձրացուց անբասիր սրբութեան: Աղօթքի և սրբութեան առջեւ բիրտ բարը կը խոնարհի ու կը դառնայ խաչբար:

Սրբութեան մէջ, մարդ բացարձակ գեղեցիկը կը հետապնդէ, անոր կը մօտենայ, և իր կեանքի նուիրումով ու զոհողութեամբ կը ճանչնայ ու կը հասնի: Յիսուս կը հրաւիրէ մեզ մեղքին յաղթելով սրբութեան փառապսակին հասնիլ:

Սոդոմ Գոմորի կործանման ատեն չհարցուեցաւ բանի բաղաֆագէտ կայ հոն, բանի բերթող կամ աշուղ կայ հոն, բանի գիտնական կայ հոն, այլ հարցուեցաւ բանի՞ արդար կայ հոն, որոնք կը սիրեն Աստուծոյ սուրբ կամքը: Թռչունը չի կրնար առանց թեւի ճախրել օդին մէջ, մարդը չի կրնար առանց սրբութեան թեւերուն, առանց սրտի անբծութեան թեւածել դէպի սրբութեան բարձունքը, դէպի անմահութեան տաճարը:

Սրբութիւնը Աստուծոյ Ներկայութիւնն է հոգիի մը մէջ. Աստուծոյ շնորհքը, լոյսը, մտերմութիւնը, Անոր կամքին գործադրութիւնը ամէն գնով, միշտ ու ամէն տեղ: Որոնց կեանքի նպատակն է՝ Եկեսցէ Արքայութիւն Քո: Սրբութիւնը իւրահատուկ յատկանշանն ու դրոշմն է կամ իսկութիւնը Աստուածայինին: Սրբութիւնը կը ծաւալի և կը ճգտի մարդու գոյացութեան բոլոր տարածութիւնները: Սրբութիւնը գաղափար, յորդոր ու օրէնքի ամբողջութիւն ըլլալէ աւելի կեա՛նք և վա՛րք է:

«Սրբութիւնը ըստ ինքեան ոչ թէ բացառիկ վիճակ մըն է հազուագիւտ մարդոց յատուկ, այլ կոչումն է, ըլլալիք կամ ապրելիու վիճակը բոլո՛ր այն մարդոց, որոնք իրենք զիրենք կը զգան Քրիստոսի հետեւող, հաւատարիմ, սակայն, իրենց հետեւորդութեանը մէջ այն հոգիին, որուն արտայայտութիւնը եղաւ երկրաւոր կեանքը Աստուած-որդւոյն»--Գարեգին Ա. Կաթողիկոս:

Սրբութիւնը կ՛իրագործուի կեանքով ու այդ կենաքին ճառագայթը եղող ծառայութեամբ: Սրբութիւնը ապրող մարդը իր նիւթեղէն, հոգեղէն էութիւնը կը հոգեղինացնէ բարձրացնելով զայն առ Աստուած:

Աստուծոյ վսեմ Ներկայութիւնն ու անգերազանցելի սրբութիւնը կ՛արտացոլուի Յիսուս Քրիստոսի մէջ ու կ՛ակնկալուի իւրաքանչիւր հաւատացեալէ: Աղօթող անձը իր սրբութիւնը կ՛առնէ Աստուծմէ ու կը սրբացնէ տիեզերքը: Յիսուս Քրիստոս Ինքն է շօշափելի մարմնացումը, երկնային վսեմութիւնը, անկոխելի սրբութիւնը, միակ ճշմարտութիւնը, անմրցելի բարութիւնը, անմատչելի բարձրութիւնը, կեանքի մեծ Լոյսին և աստուածային օծութեան:

Միայն սրբութիւնն է որ կրնայ ազատել մարդը իր մեղանչումէ:

Յունիս 26, 1996
Թորոնթօ

Մահը մեր կեանքին ամենամեծ առեղծուածն է. ըստ երեւոյթին հակադրութիւնը մեր գոյութեան: ոչ թէ մահն է որ սոսկում կ՛ազդէ մարդու վրայ, այլ մահէն յետոյ անծանօթ և ծածուկ անգիտութիւնը:

**«Ըլլա՛յ կեանքի և ըլլա՛յ մահուան մէջ՝**
**Տիրոջ կը պատկանինք»**-Հռոմ.ԺԴ.8

**Հռոմէական (Լատին) Եկեղեցւոյ Դրութիւնը**:

Լատին Եկեղեցին կ՛ընդունի, թէ մարմինէն զատուած հոգին անմիջապէս կը դատուի և վճիռ կ՛ընդունի իր գործերուն համար. Եթէ ըստ ամենայնի արդար է ան, նոյն յետայն կը ժառանգէ արբայութիւնը, որ Աստուծոյ երանաւէտ տեսութիւնն է: Եթէ ծանր յանցանքներով մեղաւոր է, դժոխքի կը դատապարտուի: Իսկ ոչ մին է և ոչ միւսը, այլ թեթեւ մեղքով մեղաւոր է կը դատապարտուի բաւարանի մէջ մնալու ժամանակաւորապէս՝ մինչեւ լրումը սահմանուած արգելականութեան:

Ըստ Հայ Առաբելական Եկեղեցւոյ աւանդութեան, վախճանեալներու հոգիները ունին առժամեայ կացութիւն մը:

Գրիգոր Տաթեւացին կը յայտնէ, թէ բոլոր հոգիները մէկ տեղի մը մէջ են, բայց զանազանութիւն կայ անոնց գործերուն մէջ. ոմանք կ՛ապրին անմահութեան և խնդութեան յոյսով, և ոմանք՝ դառնութեամբ և յուսահատութեամբ:

ա. Գերբնական աշխարհը անհասանելի է զգայական և բանական ճանաչմանը:

**Հազարամեայք** :

Հազարամեայի կարծիքը երեւցաւ Եկեղեցւոյ առաջին դարերուն՝ իբրեւ վերջին նշխար ակնկալութեան Քրիստոսի մօտալուտ Գալստեան և իբր բառական մեկնութիւն Յայտնութեան խօսքերուն:

Հազարմեայի կարծիքը նորոգուեցաւ Արեւմուտքի մէջ 12-րդ դարուն կալաբրացի Յովակիմ աբբայի ձեռքով, որ առաջնորդ եղաւ Յովակիմեանց աղանդին, ու Բողոքականներու ծագումէն ետքը անոնցմէ շատեր ընդգրկեցին հազարմեայի վարդապետութիւնը՝ պատշաճեցնելով զայն Նեռին և պոռնկած բաբելոնի անկման--Յայտ. ԺԸ. 2, որուն մէջ ուզեցին տեսնել Հռոմի Եկեղեցիին պատկերը:

**Աշխարհի կատարածը**:

Խորհուրդի և գաղտնութեան վարագոյրով ծածկուած է Մեռելոց Յարութիւն

1. Հիմնական նկատուածները հետեւեալներն են. նախ՝ թէ ընդհանուր է յարութիւնը. բոլոր մարդիկ, որոնք եղած են աշխարհի վրայ, պիտի կենդանանան վերստին՝

ա. «Երբ վերջին փողը հնչէ՝ ամէնքս ալ յանկարծ պիտի նորոգուինք ակնթարթի մը մէջ: Որովհետեւ փողը պիտի հնչէ և մեռելները յարութիւն պիտի առնեն անեղծ մարմիններով, և մենք պիտի նորոգուին»--Ա. Կորնթ. ԺԵ.51-52

2. Մեռելոց յարութիւնը պիտի ըլլայ նորոգ մերձեցմամբ մարմիններու հետ և այն իւրաքանչիւրինը իր սեփական մարմինին հետ

ու պահելով էական և սեռական հանգամանքները, զոր ունէր մահուան ատեն:

3. Յարուցեալներուն մարմինները ի նորոյ պիտի ստանան անապականութեան ձիրքեր, որոնցմով այլեւս պիտի չլուծուին և պիտի չմեռնին, Յարութեան Փաստը

Մեռելոց Յարութեան ճշմարտութիւնը աներկբայ է աւետարանական վարդապետութենէ--Մատթ. ԻԲ.31, Ղուկ. Ի.38, Յովհ. Ե.28, Ա. Թես. Դ.13, Ա. Կորնթ. ԺԵ, Ա. Տիմ. Բ:

«Զգեցէք որ երկուքն ալ միասին աճին մինչեւ հունձքի ժամանակ. այն ատեն հնձուորներուն կ՛ըսեմ. Նախ որոմը բաղեցէք, խուրձեր կազմեցէք այրելու համար, և ապա բաղեցէք ցորենը և ամբարեցէք շտեմարաններուս մէջ»

--Յիսուս--Մատթ. ԺԳ.30:

**Առարկութիւններ Բնութենէն:**

Մարմինը ինչո՞ւ հատուցմանց ենթարկուի, բանի որ մարդկային և բարոյական գործոց արժէքն ու արդիւնքը հոգիին են և ոչ թէ՝ մարմնի:

Պօղոս առաքեալ կ՛ըսէ.

« Այսուհետեւ մեղքը թող չթագաւորէ ձեր մահկանացու մարմիններուն մէջ, զանոնք իր ցանկութեանց հնազանդեցնելով»

--Հռոմ. Զ.12

Կ՛ըսեն, թէ անկարելի է, որ մեր հողագունդը կարենայ պարունակել բոլոր յարուցեալները:

ա. Գիտնականներ պարտ են գիտնալ, թէ ամէն բան չեն գիտեր:

**Դատաստան:**

Դատաստանին կը հակառակին նախ անոնք, որ կը մերժեն յարութեան և հանդերձեալին հետ կատարուելիք որեւէ դատողական գործ:

ա. Դատաստանը տեղի պիտի ունենայ Քրիստոսի Երկրորդ Գալուստէն յետոյ:

«Երբ Մարդու Որդին իր փառքով գայ՝ բոլոր հրեշտակներուն հետ, պիտի նստի իր թագաւորական գահին վրայ: Բոլոր ազգերը պիտի հաւաքուին իր դիմաց և ինք մարդիկը իրարմէ պիտի զատէ, ինչպէս որ հովիւը ոչխարները այծերէն կը զատէ: Ոչխարները պիտի կանգնեցնէ իր աջ կողմը, իսկ այծերը՝ ձախ կողմը»--Մատթ. ԻԵ. 31-33

Բ. Կը հակառակին նաեւ անոնք, որոնք, յարութիւնը մերժելով, կ՛ընդունին միայն իւրաքանչիւր անձի համար իր մեռած պահուն տրուած որոշում մը:

Յովհաննէս կը տեսնէր

«Զմեռեալս մեծամեծս և զփոգունս, որք կային առաջի աթոռոյն և գրեանք բանային, և այլ գիրք բացաւ կենաց, և դատեցան մեռեալք ի գրելոցն՝ ըստ գործոց իւրեանց»--Յայտ. Ի.12

**Առարկութիւններ Դատաստանի Դէմ** :

«Կայ մնայ մարդկան միանգամ մեռանիլ և յետ այնորիկ՝ Դատաստան» --Եբր. Թ.29,

Անհնարին է զայն իմանալ իբրեւ անմիջական հետեւողութիւն, ինչպէս կը պնդեն Հռոմէականները, այլ իբրեւ բոլոր մարդոց մեռնելէն

յետոյ, զոր շատ իսկ բացայայտ կերպով կը հասկցնէ առաաբեալը։

**Էութիւն Տանջանաց** ։

Ինչպէ՞ս աննիւթական հոգիները կրնան տանջուիլ նիւթական հուրէն։ Աշխարհի կատարած ըսելով՝ պիտի չհասկնանք անոր ոչնչացումը, այլ՝ այժմեան բաղաբական ու պետական դրութեան վերջանալը և ուրիշ նոր և տարերեալ դրութեան մը փոխանցումը։

Աւետարանին Նկարագրութիւնը (տանջանք չէ՛, այլ պատիժ) Մատթ. ԻԵ.46։

Քրիստոսի Դատաստանին նկարագրութեան մէջ պարզապէս յաւիտենական կը կոչէ դատաստանները, ու Եկեղեցին պարզապէս յաւիտենական կ՛ըսէ դժոխքին համար։ Միեւնոյն նկարագրութեան մէջ երկու են հոգիներու վերջնական օթեւանները, այսինքն՝

«կեանք յաւիտենականք» և «դատապարտութիւն յաւիտենականք»։

ա. "Յաւիտենական մահ"ը կը նշանակէ մահ մը, որմէ յետոյ յարութիւն չկայ, յաւիտենական կորուստ։ Մարմինին համար պատահած մահը բուն է։ Բուն մահը հոգիի՛ն մահն է։

բ. կարդալ Մատթ. ԺԳ. 37-43։ Որոմին առակին մեկնութիւնը։

Աստուածայայտնիչ Վարդապետ՝ Յիսուս ինչո՞ւ համար մանրամասն չի բացատրեց մահէն յետոյ մարդկային վիճակը։

1. Տասը տարեկան երեխային եթէ բացատրէք մարդկային ծննդագործական և սեռական հոգիին հզօր շարումն ու ճգտումը, ի՞նչ կը հասկնայ ան։ Բառերը կրնան հասկցուիլ, սակայն իմաստը և զգայականը՝ ո՛չ։

2. Եթէ հողաշէն երեխան մարմնականը չի կրնար հասկնալ, ինչպէ՞ս կաւաշէն մարդ արարածը պիտի կրնայ ըմբռնել հոգեկա՛ն և յարուցեալ կենցաղավարութիւնը։

3. Աստուծոյ մատնագրութիւն Յիսուս, մարդոց հետաքրքրութիւնը գոհացնելու համար չ՛աշխատեցաւ, այլ զանոնք հաւատի՛ հրաւիրեց։

4. Քրիստոս Իր Անճին և ապրումին միջոցաւ ցոյց տուաւ Աստուծոյ սիրոյ դիմագիծը և պատուիրեց ըսելով.

«Եթէ միայն հաւատաս ... »։

Մարդիկ աւելի շահագրգռուած են իրենց հետաքրքրութիւնը գոհացնել, իսկ Աստուած կը փնտռէ հաւատարիմ ծառայողներ։

Որքան հաւատարմութիւն ցոյց տաս, Աստուած այդքան աւելի կը լուսաբանէ բեզ։ Ան ըսաւ.

«Ձեզի՛ տրուած է երկնքի արքայութեան խորհուրդները գիտնալ, իսկ անոնց տրուած չէ. վասնզի ունիցողին պիտի տրուի նոյնիսկ աւելիով, իսկ չունեցողէն պիտի առնուի ունեցած փոքր բաժինն իսկ» --Մատթ. ԺԳ.11։

Որ կը նշանակէ՝ Ան որ ունեցած հոգեւոր հարստութիւնը, այսինքն՝ Աստուծոյ խօսքը և միւս պարգեւները, կ՛օգտագործէ իր և մանաւանդ ուրիշներու բարիքին համար,՝ աւելիով պիտի հարստանայ, իսկ այդ հարստութիւնը չօգտագործողը ի վերջոյ պիտի կորսնցնէ, նոյնիսկ իր ունեցած բիչը։

Մինչեւ 2-րդ դարը մահացածին համար աղօթքի սովորութիւնը կը գործադրուէր. իսկ չորրորդ դարու աւարտին քրիստոնէական թաղումի

արարողութեան մաս կը կազմէր աղօթքը։

Սրբ. Օգոստինոս բաւականին հաստատակամ է մահացածին համար աղօթքներուն մասին՝ իր գրութիւններուն մէջ։ Ան կը գրէ.

«Հայրերէն հասած է մեզի և տիեզերականօրէն ընդունուած է եկեղեցւոյ մէջ որ պէտք է աղօթել անոնց համար որոնք Քրիստոսի Մարմինով և Արիւնով հաղորդուած մեռան, այն ատեն երբ Խորանին վրայ կը յիշատակուին անոնք»։

Կարդալ Դանիէլ ԺԲ.2, Ղուկ.ԻԳ.43, Յով. Ե. 28, 29, Ա. Թես. Դ. 16-17։

Բողոքական բարեկարգիչները մերժեցին մեկնողներուն (ննջեցեալներուն) համար աղօթքի գաղափարը։ Անոնք կ՛առարկէին թէ այդ սովորութիւնները հիմնուած չէին Սուրբ Գրոց վրայ։ Մահը երբեք անէացում չի նշանակեր։

Պօղոս առաքեալ կը գրէ.

«Մարմինէն հեռանալ, Տիրոջը քով կենալ»--Բ. Կորնթ. Ե.8։

«Թէ՛ ապրինք և թէ՛ մեռնինք, մենք Տիրոջն ենք»--Հռոմ. ԺԴ.8-9։

Տիրոջը "ըլլալը" կը շարունակուի մահէն ետք ալ։ Ողջերն ու մեռեալները Քրիստոսով կ՛ապրին, սրտակցութեան և գոյութեան վիճակ մըն է։

Պօղոս առաքեալ հետեւեալ ցանկութիւնը ունի իր երկարամեայ ընկերակից Ոնեսիփորոս հոգիին համար, ան կ՛ըսէ.

«Տէրը իրեն տայ որ այն օրը Տիրոջմէն ողորմութիւն գտնէ»--Բ. Տիմոթ. Ա.18։

"Այն օրը" խօսքը յստակօրէն կ՛ակնարկէ յաջորդ կեանքին։

Աստուծոյ ողորմութիւնը կը հայցենք այս աշխարհի վրայ ապրողներուն համար. ինչո՞ւ նոյնը չընենք յանդերձեալ կեանքին մէջ եղող հաւատացեալներուն համար ալ։

**Հոգեբանական մօտեցում**։

Վերջերս, կարգ մը հոգեբաններ հասած են այն եզրակացութեան, որ մահուան և մեռնելու բնաւարկումը շատ բուժիչ է հասարակութեան համար։ Անոնք կ՛ըսեն թէ սուգին ամէնէն դժուար և ցաւալի շրջանը, վերապրողին այն համոզումն է, որ իրենց յարաբերութիւնը յաւիտեանս կորսուած է։

Աղօթքը ննջեցեալին համար հաղորդակցութեան միջոց մըն է։

Հոգեհանգիստի պահուն կատարուած անհատական և հաւաքական աղօթքներն ու տարելիցները, կը յիշեցնեն մեզի կեանքի տարողութիւնը որ զգաստացնող և բուժիչ է։

Հոգեհանգիստը կամ հաւատացեալ ննջեցեալի մը յիշատակումը փոխադարձ սիրոյ արտայայտութիւն մըն է։ Աւետարանականներ մերժելով հաւատացեալ ննջեցեալները յիշատակել անհատական կամ հաւաքական աղօթքներով, կը թերանան իրենց սիրելիներուն յիշատակը կենդանի պահելու մէջ։

Եթէ թերանանք մահացեալները յիշել այս կեանքի մէջ, կը հաւատամ որ որեւէ երաշխիք չունինք զիրենք ճանչնալու՝ յաջորդ կեանքին մէջ ալ։

Օգոստոս 28, 1996
Թորոնթօ

# ԽԼԻՐԴ՝ ՄԱՀԱԳՈՅԺ ՀՐԵՇՏԱԿ

Տէ՛ր, երբ թշուառ մարմինս փճանայ ծորի, թո՛ղ իմ մօտս պահուի շնորհիդ օծումը ի հող լուծուած մարմնիս: Քսաներորդ լուսազարդուած ու բաղաբակրթուած դարուն, ուրկէ՞ կու գայ մահաջունչ խլիրդի համաճարակը: Ինչո՞ւ կու գայ և ի՞նչ կը նշանակէ: Միթէ ունի՞ պատգամ մը: Ի՞նչ կը խորհրդանշէ բսաներորդ դարու այս դարանակալ մահը որ կը խլէ իր զոհերը վերջալոյսի շողերուն չհասած: Մահը մեր կեանքին ամենամեծ առեղծուածն է. ըստ երեւոյթին հակադրութիւնը մեր գոյութեան:

Սողոսկող խլիրդը՝ իր դառնաջունչ այցելութեամբ, դիականման գոյութեան կը վերածէ մարդ արարածը: Վարակեալ հէք հիւանդները կ՛ապրին հոգեվարքի, կեանքի վերջին վայրկեանները կամ մահասկիզբը:

Ինչո՞ւ ըլլար կեանքի այս առեւանգումը և մահաբրտինքը:

Ինչպէ՞ս կարելի է պատռել այս մահաստուեր վարշամակը և իմանալ համապիւռ պատգամը խլիրդին: Սուտի և կեղծիքի աշխարհակալութիւնը շինծու ներշնչումով ու տիրական պատգամով՝ անհրաւէր և անսպասելի հիւանդութիւնը կ՛ըսէ մարդ արարածին.

«Ո՛վ մարդ, ո՞ւր է բու կեանքդ, ես եմ բու վախճանդ»:

«Դալկահար մահը նոյն ոտքով կը հարուածէ պալատ և հիւղ» ու անլուռ սուգի կը մատնէ անոնց հարազատները: Խլիրդի երկարատեւ հոգեվարքը և տառապանքները մարդոց կ՛ապացուցանեն մահուան իրականութիւնը, էութիւնը և անկէ փախչելու անկարելիութիւնը:

Որովհետեւ 20-րդ դարու հեշտանքն ու զուարճութիւնը, ագահութիւնն ու փառամոլութիւնը, մարդ արարածը դարձուցած են ամբարտաւան, որ կեցած է մահուան դէմ ու կը կարծէ ապրիլ յաւերժութեան մէջ: Մահուան հանդէպ սահմանափակ էին նոյնիսկ դիւցազուններու (Հէքթորի և Աքիլլէսի) հնարաւորութիւնները:

Խլիրդի ուրուականը դանդաղ ու երերուն, բայց անվարան քայլերով ո՛չ թէ կը յափշտակէ հիւանդը, այլ կը կալանաւորէ՛ իր զոհերը և ասպարէզ կը կարդայ անոնց կեանքին իր մահարար համբոյրով:

Մահուան բաժակաբերը դանդաղ, բայց անկասելի ընթացքով կը մատուցանէ դառն բաժակը իր զոհերուն ու կը պարտադրէ զանոնք, որ խմեն: Անդիմագիծ ուրուականը դարեր շարունակ մահուան անդիմադրելի ճակատագրին ենթարկած է մարդ արարածը: Անոր խորտակիչ վեհութեան ներքեւ, մարդ ինքզինք անզօր կը զգայ: Կալանքի ենթարկուած հիւանդագին մարդը լռա՛ծ է մահուան ահագնազօր ներկայութեան:

Ուրուանկերպ ու ժանտատեսիլ մահը իր խօլական խաբէութիւնը կը պարէ իր զոհին դիմաց դանդաղօրէն բայց վստահ, որովհետեւ գիտէ՛ թէ ան զոհն է իր անզիջողութեան: Անողոք խլիրդը ինչո՞ւ համար յամրաքա՛յլ կ՛առաջնորդէ իր զոհը դէպի մահ: Ինչո՞ւ արդեօք ակնթարթի մը մէջ չի խլեր ու տապալեր իր կալանաւորը՝ ստրուկը:

Ահագնազօր գանսէր կ՛ուզէ ծաղր ընել կեանքը: Սուտով և կեղծիքով կը ջանայ սպաննել Ճշմարտութիւնը: Ան կ՛ուզէ ցոյց տալ թէ ինք աւելի՛ զօրաւոր է քան կեանքը, կ՛ուզէ որ մարդիկ զի՛նք պաշտեն՝

մահն ու սնոտիութիւնը, բան թէ կեանքն ու ստեղծագործ ապրումը:

Ուստի ան իր զոհերը կը զրկէ կենաքէն, կը թափառեցնէ զանոնք բժիշկէ բժիշկ և անմխիթար հոգիով կը փոխադրէ զիրենք տարակոյսի աշխարհը: Գազանակերպ ու բանազուրկ մահը վիշտի ամբողջ խորութիւնը, ողբերգութեան ամբողջ սարսափը ցոյց տալէն յետոյ միայն, իր չար մանգաղով կը հնցէ մարդ արարածին աստուածահիրաշ կեանքը:

Մահեն անդին մութ հեռուն, հաւատացեալի մը համար հոգեւոր մրափ մըն է, իսկ անհաւատի մը համար անբարբառ անծանօթ մը և գաղտնի մղձաւանջ: Պօղոս առաքեալի Քրիստոսը, Յիսուս Նազովրեցին չէր, այլ Բարձրեալը, հզօր աստուածային անճնաւորեալ Հոգին, մահուան իշխանութիւնը խորտակող Քրիստոսը, որ կենդանի է, այսօր, իբրեւ Հոգի ու կ՛ապրի հաւատացեալներու մէջ: Յիսուս Քրիստոս մահուան խաւարը կը փոխակերպէ յաւետենական կեանքի խոստումով:

Աղօթքը, նման ճգողականութեան անտեսանելի զօրութեան զէնքն է անզէն հաւատացեալին: Աղօթքով կը հասնինք այն գերբնական Ներկայութեան, որ արդէն հոն է Իր սիրով ու ողորմութեամբ: Աղօթքը կը ծնանի հերոսներ, կը կերտէ ազատարարներ և կը դարբնէ նուիրեալներ, կը պարգեւէ յաւերժացողներ: Առաքեալներու կեանքը համակ եղաւ զրկանք ու տառապանք, նուիրում, պայքար ու նահատակութիւն որպէսզի չկորնչի յաւերժութեան Լոյսը՝ Յիսուս Քրիստոս:

Յիսուս Քրիստոսի փառապանծ Յարութեամբ տարեդարձները պիտի փոխուին դարադարձներու, հազարամեակներու և յաւերժութեան:

Հարիւրաւոր խաչքարեր դէպի երկինք կը նային ու յաւերժութեան ակունքէն, հիւանդագին ապրողներուն՝ յաւերժութեան յոյսը կու տան:

Անճնազոհ Խաչեցեալին արիւնը, հոսելով Խաչն ի վար, տարածուեցաւ երկրի վրայ և ուրուագծեց Սուրբ Եկեղեցիին ընթացքն ու ուղին:

Յիսուսի ձայնը երկինքի խորութիւններէն կը շարունակէ հնչել բաղցր սրինգի նման ու կ՛ըսէ.

**«Եկէ՛ք ինծի, բոլոր յոգնածներ և բեռնաւորուածներ** (հիւանդներ ու վատառողջներ) **և Ես պիտի հանգստացնեմ ձեզ»:**

Ան փոխակերպած է Աստուծոյ դատական գաւազանը հաշտութեան սրինգի և Օրէնքի պատիժը բնարերգութեան, որպէսզի իրարու մօտ բերէ աստուածաստեղծ հոգիները:

Յիսուս կը միաձուլէ աստուածային գիտակցութիւնը մարդկային գիտակցութեան հետ որովհետեւ ապրած է անոր ողբերգութեան տրաման շաղախելով Ինքզինք անոնց հետ: Մարդկային բնութեան բովանդակ էութեան գիտակից Յիսուս, կը չբացնէ անցեալը (տառապանքը), ու անցաւորը կը դադրի մահկանացու ըլլալէ: Իրմով ներկան կը դադրի անցողական ըլլալէ: Յիսուս Քրիստոսի Միջնորդութեամբ ու անճնազոհութեամբ յաւերժութեան մրմունջը կը դառնայ Քայլերգ:

**Աստուծոյ Թագաւորութեան մէջ՝ երաժշտութիւնը պիտի դառնայ արճագանքը տիեզերքի կարգաւորումին ու արտայայտչական բնարերգութիւնը Աստուծոյ սիրոյն:**

Հոկտեմբեր 2, 1994
Թորոնթօ

# ԽԱՉԵԼՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԱՆԴԱՆԻՆ

Յիսուս Քրիստոսի սրբարար Խաչելութիւնը Իր Մարդեղութեան հարազա՛տ ապացոյցն էր: Իւրաքանչիւր մարդ էակը եւս ունի իր "խաչելութիւն"ը: Անբովանդակելի Բարութիւն Յիսուսի Ս.Խաչելութիւնը և մե՛ր մարդկայի տառապանքի տարբերութիւնը ա՛յն է, որ մարդ արարածը կ՛ապրի, նման մանուկի մը, հասնելու համար չափահասութեան: Մարդ արարած հոգեկա՛ն չափահասութեան հասնելո՛ւ համար կը տառապի, իսկ անկիւնադարձ կերտող Յիսուս ապրեցա՛ւ Իր խաչելութիւնը, փրկագործելո՛ւ համար չափահասութեան հասնիլ ուզողները...:

Մարդ արարած անպայման պիտի՛ ունենայ իր խաչելութեան տրաման:

Մարդկային խաչելութեան տրաման, համեստ բանուորի մը համար կը սկսի, երբ ան իր շաբաթավարձը ստացած պահուն կ՛իմանայ թէ իր պաշտօնը վերջացած է սոյն գործարանին մէջ: Հիւանդ մը կ՛երթայ տեսնել իր բժիշկը: Ընդհանուր բնութենէ մը յետոյ բժիշկը տխուր ձայնով կ՛իմացնէ վատառողջ այցելուին, թէ ան կը տառապի խլիրդի ճիրաններէն: Այդ ճակատագրական պահուն բախտազուրկ թշուառ հիւանդը, որպէս դատապարտեալ կը թագադրուի խաչելութեան փուշէ պսակով մը: Երջանիկ ամուսնութիւն մը կնճած զոյգը, հազիւ կոխած իր բսանամեայ կենակցութեան բաղցր շրջանը, կ՛իմանայ տխուր գոյժը իրենց համալսարանական զաւկին արկածալի մահը: Սոյն բօթաբեր լուրը, արդեօք վշտաբեկ խաչելութիւն մը չէ՞ երջանիկ ամոլին:

Տառապալից և ցաւատանջ սոյն տխուր լուրին, ո՞ւր կրնան երթալ այս ծնողքը:

«Ո՞վ տառապանաց աշխարհ, ի՛նչ սուր են փուշերդ ինծի» կ՛երգէ յուզուած մարդկային հոգին: Ո՞ւր դառնայ խաչեալ մարդկութիւնը:

Որո՞ւն աղաղակէ, որմէ՞ ստանայ յոյսի ցոլք մը, մխիթարութեան խօսք մը և բաջալերանքի հեռանկար մը:

Հեթանոս տրամաբանութեան և Յոյն իմաստասիրութեան բոլոր տրամաները կը վերջանային ողբերգութեամբ: Նախաբրիստոնէական կրօնի ամբողջ իմաստութիւնն ու հաւատքը կը վերջանար թաւալող մահուան մանգաղին տակ:

Մարդկային մահագոյժ և գոռոզ խաչելութիւնը բարձրագլուխ կ՛աղաղակէ, ըսելով.

«Ե՛ս եմ յաղթական: Աշխարհի ամբողջ կեանքը պիտի բաղեմ,
պիտի փրցնեմ ու պիտի թաղեմ իմ գերեզմա՛ն յարկիս տակ»:

Հպարտ, պոռոտախօս և ամբարտաւան մահը խոնարհեցուցած էր պատմութեան բոլոր դիւցազունները, գահակալները և իմաստունները, որոնք չկարենալով յաղթել ստոյգ մահուան, իրենք զիրենք նուիրած էին հեշտութեան մինչեւ մահուան այցելութեան ժամը: Խաւա՛ր էր մարդոց ապագան ու կեանքը անիմաստ կ՛երեւէր:

Միակ տիրակալողը անտարբերութիւնն է ... :

Ռիչարտ Ռուպինսթայն եզրակացուց, թէ մարդ առանձինն է աշխարհի վրայ և կրնայ վստահիլ մի միայն իր անձին կարողութիւններուն: Ուրեմն այսուհետեւ մարդ ապրելու է անյոյսօրէն:

Ալպէրդ Քամու, Նոպէլեան իր ոչնչապաշտ իմաստասիրութեամբ կ՛ըսէ.

"Կ՛ապրինք աշխարհի մը մէջ ուր մեր ընտրութիւնն է
ըլլալ զոհ, կամ դահիճ--ուրիշ բան չկայ":

Ժան Փօլ Սարթր ընհանրացուց կեանքի դատարկութեան տեսութիւնը: Սարթր տեսաբանեց ու բարոզեց վերջնական ոչնչութիւնը կեանքին, ցոյց տալով կեանքի անիմաստ գոյութիւնը:

Հակակրօն յեղափոխականներ բրիստոնէական կրօնին դէմ մղուած պայքարին մէջ, առժամեայ յաջողութիւններ ունեցան, բայց երբեք չի կարողացան ժողովուրդներու մէջէն արմատախիլ ընել կրօնի զգացումը և հաւատքի զօրութիւնը... :

Վերոյիշեալ անստոյգ և խաւարակոյր շփոթութեան մէջ կը լսուի ձայնը յաղթական Սրինգահարի մը որ բաղցր ու մագնիսացնող երաժըշտութեամբ կը թրթռացնէ մարդկային հոգին ու կը վանէ՛ խաւարը, ըսելով.

**«Թող չխռովին ձեր սիրտերը: Հաւատացէ՛ք Աստուծոյ, հաւատացէք նաեւ Ինծի: Ե՛ս եմ Ճամբան, Ճշմարտութիւնը և Կեանքը»:**

**«Ե՛ս եմ Յարութիւնը և Կեանքը: Ան որ ինծի
կը հաւատայ թէպէտեւ մեռնի՝ պիտի ապրի»:**

Հեթանոս կրօնքները կը վերջանային ողբերգութեամբ: Ներկայ նիւթապաշտ հաւատքը կը վերջանայ բաոս ու խառնաշփոթ յուսահատութեամբ, սակայն այս խաւարակուռ անստուգութեան մէջ, յաղթական Քրիստոս կը խոստանայ կեանք ու առաւել յաւիտենական՛ն կեանք Զինք սիրող ու Իրեն հաւատացողներուն:

Մեր կեանքի մռայլ ու խաչելութեան անյոյս գերեզմանին առջեւ կանգնած է Քրիստոս ու կը հրամայէ, ըսելով.

«Վերցուցէ՛ք քարը»:

Վերցուցէ՛ք ձեր անհաւատութեան քարը: Կոտրեցէ՛ք ձեր նիւթապաշտութեան քարը: Վերցուցէ՛ք, հեռացուցէ՛ք ու կրծանեցէք ձեր հեշտամոլ և փառասէր քարերը: Կեանք բաշխող ԱստուածՈրդին որ յարութիւն տուաւ մեռած Ղազարոսին, միթէ չէ՞ր կրնար գերեզմանին քարը վերցնել: Անշո՛ւշտ թէ կրնար: Բայց Ան հրամայեց որ մարդիկ իրե՛նք վերցնեն գերեզմանին քարը: Նոյնպէս այսօր ալ, Քրիստոսի պատուէրը ուղղուած է մեզի ըսելով. «Վերցո՛ւր անհաւատութեանդ քարը, և վստահէ՛ Ինծի»:

Հոգեկան տառապանքի ու հեծութեան տակ հառաչող իւրաքանչիւր անձ որ ունի ցաւատանչ խաչ մը, նայելու է Յիսուս Քրիստոսին որ կ՛ըսէ. «Վերցուր քարը»: Քեզի համար անկարելի սեպուածը միայն կարծի՛ք մըն է: Անհնարէն ու անհաւատալիէն անդի՛նը նայէ: Խաւարէն անդին, այգալոյսող արեւածա՛գը տես: Գերեզմանէն ու մահէն անդին, Յարուցեա՛լ Յիսուս Քրիստոսը դիտէ՛:

Յիսուս Քրիստոսի փրկարա՛ր Խաչելութեան պահուն կային նաեւ երկու ուրիշ ցաւատանչ խաչեալներ, որոնք ըմպեցին կեանքի դառն ու տաժանելի բաժակը։ Այս երկուքէն մին՝ տեսաւ միայն ժամանակաւորը, նիւթականը և շօշափելին, իսկ միւսը կրցաւ տեսնել ժամանակաւորէն անդի՛նը անտեսանելին։ Ան վերցուց իր անհաւատութեան, վրէժխնդրութեան, ագահութեան բարը և արժանացաւ տեսնել Յիսուս դատապարտեալին մէջ Փրկի՛չը աշխարհին։

Հոգեկա՛ն ծնրադրութեամբ, ապաշխարանքի՛ զղջումով և հաւատասլաց թեւերով գոչեց Գառն Աստուծոյ ըսելով.

«Տէ՛ր, յիշէ՛ զիս, երբ գու թագաւորութեամբդ գաս»։

Այս աւազակը հիւանդանոցի մաքուր անկողինին մէջ հաւատքի եկող եկող մը չէր, այլ խաչելութեան ցաւատանչ գալարումներուն մէջ "վերցուց իր անհաւատութեան բար"ը և ինքզինք վստահեցաւ դատապարտեալի մը, որուն մասին շատ քիչ տեղեկութիւն ունէր։

Մահամերձ Յիսուս լսեց այս թշուառին աղաղակը, ողջունեց անոր հաւատքը ու ոգեկոչեց զայն ըսելով.

**«Վստահ եղիր այսօր, ինծի հետ**
**պիտի ըլլաս դրախտին մէջ»։**

Հոկտեմբեր 26, 1996
Թորոնթօ

Ալպէռ Նորատունկեան
Հայ-Քրիստոնեայ